

ผลกระทบบของสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369 ต่อเศรษฐกิจไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นางสาว นันทน์ ชีวดิชธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-248-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACT OF THE BURNEY TREATY OF 1826 ON THAI ECONOMY
DURING THE EARLY BANGKOK PERIOD

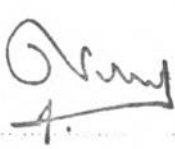
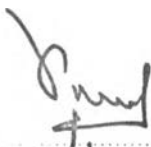
MISS NANTANACH CHEWARATITHUM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of History
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1997
ISBN 974-638-248-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลกระทบของสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369 ต่อเศรษฐกิจไทย
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
โดย นางสาว นันทนัช ชีวะดิธรรม
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะนารถ ชูชนาค)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ฉลอง สุนทราวาณิชย์)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภท กานัญจนจักษ์)

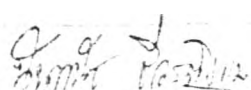
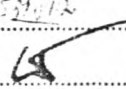
นันทนัช ชีวารัตินทร : ผลกระทบของสนธิสัญญาเบอร์นีพ.ศ.2369ต่อเศรษฐกิจไทย
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (THE IMPACT OF THE BURNEY TREATY OF 1826 ON THAI
ECONOMY DURING THE EARLY BANGKOK PERIOD) อ.ที่ปรึกษา:อ.ฉลอง สุนทรวาณิชย์
; 248 หน้า. ISBN 974-638-248-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้ง
ก่อนและหลังการทำสนธิสัญญาเบอร์นีกับอังกฤษในปี พ.ศ.2369 รวมทั้งมูลเหตุและผลกระทบที่เกิด
ขึ้นจากการทำสนธิสัญญาเบอร์นีซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ
ไทย ตลอดจนความสำคัญของสนธิสัญญาในฐานะที่เป็นพื้นฐานอันนำไปสู่การทำสนธิสัญญาเบาริงในปี
พ.ศ.2398 ที่มีผลต่อเศรษฐกิจไทยในภายหลังอย่างยิ่ง

ผลของการศึกษาวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยเจาะหน้ด้านการค้าต่างประเทศ อันเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่น่ามาสู่การทำ
สนธิสัญญาเบอร์นีและสนธิสัญญาเบาริงตามลำดับ

การตกลงทำสนธิสัญญาเบอร์นีในปี พ.ศ.2369 ก่อให้เกิดการขยายตัวในด้านการค้าต่างประเทศ
เพิ่มขึ้นมาก อันนำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย 2 ประการ
ดังนี้ ประการแรก ทำให้รัฐต้องหันเหิ้ช้การหารายได้และเก็บเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการนำผู้
จัดเก็บผลประโยชน์ในรูปภาษีที่ตัวเงินมากขึ้น ประการต่อมา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่โครง
สร้างสินค้าออกของไทยอันนำมาสู่การผลิตเพื่อการค้าส่งออกที่เติบโตขึ้นในระบบเศรษฐกิจแบบพอ
เพียงแล้วหลังจากที่ราชศัวทางการค้าผลงในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐได้
หันกลับมาไว้้นโยบายการค้าผูกขาดอีกครั้ง อันเป็นการละเมิดข้อตกลงในสนธิสัญญาเบอร์นีที่ก่อให้เกิด
ปัญหาทางการค้าระหว่างไทยกับอังกฤษอีกครั้ง และนำมาสู่การทำสนธิสัญญาเบาริงที่ไทยต้องยอมรับ
ระบบการค้าเสรีของอังกฤษในที่สุด

ภาควิชา .....
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

C710345

HISTORY

: MAJOR

KEY WORD: BURNEY TREATY / THAI ECONOMY / EARLY BANGKOK PERIOD

NANTANACH CHEWARATITHUM : THE IMPACT OF THE BURNEY TREATY OF 1826
ON THAI ECONOMY DURING THE EARLY BANGKOK PERIOD

ADVISOR : CHALONG SOONTRAVANICH. 248pp. ISBN974-638-248-9

This thesis aims to study the Thai economy in the early Bangkok period, both before and after the signing of the Burney Treaty in 1826. The scope of study includes the origins, and the effects of the Burney Treaty, which led to important changes in the structure of the Thai economy. This treaty laid the foundations for the conclusion of the Bowring Treaty (1855) which in its turn had far-reaching effects on the Thai economy.

The thesis demonstrates the dynamics of the Thai economy in the early Bangkok period, especially in the field of foreign trade, which was a factor leading to the signing of both treaties.

The signing of the Burney Treaty led to an expansion in the field of foreign trade, which further effected two important changes in the Thai economy, namely the introduction of tax collection in silver and the growing of export commodities within the self-sufficient economic system. However, when the foreign trade declined towards the later years of Rama III's reign, the Thai state decided to turn to the Royal Monopoly System again, violating the provision of the Burney Treaty. Such a situation led to conflicts between the Thai government and the British. In the end, the Thais had to accept the free trade through the signing of the Bowring Treaty.

ภาควิชา ประวัติศาสตร์

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา 1997

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์ฉลอง สุนทราวณิชซ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ เสมอมา

กราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนภ บุนนาค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी และรองศาสตราจารย์ณรงค์ พ่วงพิศ ที่กรุณาให้คำแนะนำแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความกรุณา รวมทั้งความห่วงใยของคณาจารย์ในภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่านซึ่งผู้เขียนระลึกในพระคุณเป็นอย่างยิ่งดังนี้ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ดร.ชลัพร พงศ์สุพัฒน์ อาจารย์พรภิรมณ์ เชื้อขงกุล อาจารย์อติศร หมวกพิมาย และคุณมนตรี รุจิรัชกุล ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในด้านการเขียนงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ความสำเร็จในครั้งนั้นเกิดขึ้นได้เพราะได้รับกำลังใจ ความห่วงใยจากบรรดาปิตมิตร์ที่ไม่เคยทอดทิ้งให้เผชิญความทุกข์ยากแต่เพียงลำพัง โดยเฉพาะคุณอุมาพร สุนทรเกสัช ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนทุกอย่างตลอดเวลา 4 ปี นับตั้งแต่การค้นคว้าเอกสาร การพิมพ์ และการตรวจทาน คุณสุรชัยรัตน์ รุ่งรอด ผู้พิมพ์งานในยามเร่งด่วน คุณวีระศักดิ์ กীরติวรินทร์ และเพื่อนร่วมรุ่นทุกๆ คน คุณศุภวรรณ คุณมลิวรรณ คุณพิชิต คุณชาโตตะโกะ และคุณภัคพงษ์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ที่ให้ความรัก กำลังใจ ตลอดจนความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

นันทนัช ชีวติธรรม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช

บทที่

1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
สมมติฐานการวิจัย	9
ขอบเขตการวิจัย	9
วิธีดำเนินการวิจัย	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2 เศรษฐกิจไทยก่อนการทำสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369	11
การค้าต่างประเทศของรัฐสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	32
ความหลากหลายของสินค้าส่งออกของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	44
3 มลเหตุของการทำสนธิสัญญาเบอร์นี	52
นโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจของอังกฤษต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	53
ปัญหาเรื่องเมืองไทรบุรี	63
การเข้ามาของทุกคณะแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	79
การเข้ามาของทุกคณะที่สองในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	85
มลเหตุด้านการค้าที่ทำให้อังกฤษส่งทูตเข้ามาเจรจากับไทย	91
ปัญหาของพ่อค้าชาวตะวันตกในด้านการค้าชายของไทย	94

บทที่

4	ผลของสนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. 2369	112
	วัตถุประสงค์ของการทำสนธิสัญญา	113
	ขั้นตอนการเจรจาทำสนธิสัญญาระหว่างไทยกับอังกฤษ	120
	เนื้อหาสาระสำคัญของสนธิสัญญาเบอร์นี	146
	ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลโดยตรงจากข้อตกลงในสนธิสัญญาเบอร์นี	151
5	ผลกระทบของสนธิสัญญาเบอร์นีที่นำไปสู่สนธิสัญญาเบาริ่ง	164
	นโยบายและท่าทีของรัฐไทยภายหลังการทำสนธิสัญญาเบอร์นี	166
	ระบบเจ้าภาษีนายอากร	177
	บทบาทของเจ้าภาษีนายอากร	187
	วิธีการค้าของไทยภายหลังการทำสนธิสัญญาเบอร์นี	189
	บทบาทของขุนนางไทยในการค้าขายกับต่างประเทศ	192
	ปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการหันกลับมาใช้นโยบายผูกขาดของรัฐ	199
6	สรุปผลการวิจัย	208
	รายการอ้างอิง	211
	ภาคผนวก	223
	ประวัติผู้วิจัย	248